

PLA ESTRATÈGIC 2016-2020

Institut Infància i Adolescència de Barcelona

*Fem avançar els drets de la infància i l'adolescència
generant i compartint coneixement
per millorar polítiques locals*

institut
**infància i
adolescència**

Ajuntament de Barcelona
Diputació de Barcelona
Universitat de Barcelona
Universitat Autònoma de Barcelona

Pla Estratègic 2016-2020

Institut Infància i Adolescència de Barcelona

- A. Qui som
- B. Missió
- C. Perspectives
- D. Eixos estratègics
- E. Àmbits de treball
- F. Principis d'actuació

Aquest primer Pla estratègic 2016-2020 de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona té per objectiu definir i orientar els propers anys del consorci com a instrument públic al servei de les administracions locals en la seva funció de garants dels drets d'infants i adolescents.

La proposta és fruit d'un procés iniciat per la Directora de l'Institut el novembre de 2015 per tal d'elaborar, en primer lloc, un Document de Bases per al Pla Estratègic, a partir del qual es va dur a terme, entre els mesos de març i de juliol de 2016, un treball, contrast i debat en diversos grups creatius i amb la participació de seixanta adults provinents dels àmbits social, de la recerca i dels governs locals, així com vint nois i noies.

Arran de les aportacions d'aquests grups, l'equip directiu de l'Institut Infància -Direcció, Cap de coneixement i Cap de projectes- amb contribucions de la resta de l'equip, ha elaborat aquest document de Pla Estratègic que va ser aprovat pel Consell de Govern del consorci el 13 d'octubre de 2016.

A. QUI SOM: perfil i espai institucional

Som un instrument públic dedicat al **coneixement per acompanyar l'administració local** en el seu paper de **garantia dels drets** d'infants i adolescents i en la **transformació de la ciutat** per tal que sigui més adequada per viure-hi la infància i l'adolescència.

Som un consorci adscrit a l'**Ajuntament de Barcelona** i integrat també per la Diputació de Barcelona, la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, regit per un Consell de Govern amb representació de les institucions consorciades.

B. MISSIÓ: a què volem contribuir?

Volem contribuir a una Barcelona –ciutat, àrea metropolitana i província- on infants i adolescents visquin amb dignitat i creixin amb igualtat d'oportunitats en espais socials i en entorns familiars i afectius enriquidors, saludables i protectors; fent efectius tots els seus drets i el seu màxim desenvolupament.

Treballem per assolir que la infància i l'adolescència ocupin un lloc prioritari en l'agenda pública, de manera que la cura dels seus drets humans específics, com a subjectes i com a col·lectiu, es consideri un **afer públic prioritzat amb inversió** i polítiques basades en anàlisis i evidències.

Treballem perquè es visibilitzi el paper d'infants i adolescents com a ciutadans amb capacitats creixents i com a **agents de canvi** de la ciutat; i es consideri l'edat dels 0-17 anys com una **etapa estratègica del cicle de vida** per tal d'aconseguir millores col·lectives presents i futures.

C. PERSPECTIVA: drets d'infants i adolescents

Els infants i adolescents, és a dir les persones fins a la majoria d'edat, són titulars independents d'uns drets humans específics i tenen reconeguda, jurídicament, una atenció especial. L'Institut Infància treballa en base a aquesta perspectiva de drets, que recull quatre principis generals establerts en la Convenció sobre els Drets de l'Infant de Nacions Unides:

- El dret a què **l'interès superior de l'infant** sigui una consideració primordial en la presa de decisions que els afecten (art.3).
- El dret a la **no discriminació** (art.2)
- El dret al **màxim desenvolupament** dels infants i adolescents (art.6)
- El dret a **ser escoltat** (art.12)

Aquesta perspectiva suposa centrar-se **no només en la protecció** dels infants i adolescents davant de totes les formes de violència o desemparament, **sinó també en la promoció** per avançar en l'exercici de tots els drets. Entre aquests drets reconeguts destaquem, per la seva rellevància en les polítiques locals: el dret a l'orientació i suport de la família i els adults; a la seguretat social i a un nivell de vida adequat; a l'educació en igualtat d'oportunitats; al més alt nivell de salut, entre d'altres, combatent la contaminació ambiental; al joc, al lleure i a la cultura.

Aquests drets estan reconeguts en quatre marcs normatius de referència: la **Convenció sobre els Drets de l'Infant** de Nacions Unides (1989), la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat (2011), la Llei dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l'Adolescència (14/2010) i la Carta de Ciutadania, Drets i Deures de Barcelona (2010). Aquestes normatives estableixen **obligacions legals** a tots els nivells de l'Estat, incloent-t'hi els governs locals, en el seu paper de garantia de la realització progressiva de tots els drets d'infants i adolescents.

A partir de la perspectiva de drets i dels principis que se'n deriven, l'Institut es planteja els següents quatre marcs complementaris:

1. Ciutadania i participació comunitària

La consideració dels infants no com a objectes a protegir, sinó com a subjectes amb drets i capacitats creixents i en maduració per a exercir-los és un pilar de la perspectiva de drets. El reconeixement efectiu de la seva ciutadania per part dels adults, i la seva visibilització com a individus i com a col·lectiu amb **perspectives pròpies i necessitats específiques**, hauria de comportar estratègies concretes en dues direccions: per a l'exercici del seu dret a ser escoltats en totes les decisions que els afecten, partint del reconeixement de la llibertat de pensament, d'expressió i d'associació (art. 13,15, 15); i per a la seva **participació quotidiana en la vida comunitària com a ciutadans del present**.

2. Igualtat d'oportunitats i equitat

El dret a la no discriminació per cap mena de condició del propi infant o dels seus pares, mares o tutors, porta implícit el principi d'igualtat d'oportunitats, d'equitat social i de gènere, així com la inclusió efectiva dels infants amb discapacitat o en situació de risc o desemparament.

Davant una societat i unes ciutats cada vegada més **desiguals**, amb un empobriment quotidià de les oportunitats d'infants i adolescents i de la persistent **transmissió intergeneracional de la pobresa**; cal tenir en compte l'enfocament d'equitat no només en les anàlisis, sinó també en les propostes per aconseguir una **millora col·lectiva** que trenqui el cicle de desigualtats socials des de la primera infància, reforçant polítiques redistributives, tal com estableix la Comissió Europea en la seva recomanació *Invertir en infància: trencar el cicle de desigualtats* (2013).

3. Gènere

L'enfocament de gènere en la infància i l'adolescència va més enllà de la no discriminació i del dret a una educació que prepari per a viure en una societat lliure amb igualtat entre homes i dones (art.29). Davant del repte de **transversalitzar el gènere** és clau que aquest marc formi part de les anàlisis per tal d'evidenciar les inequitats existents i que les millores proposades s'encaminin cap a la justícia de gènere.

En aquest sentit, és important tenir en compte la cura de les persones en l'etapa 0-17 com una prioritat d'interès col·lectiu que requereix posar èmfasi en les **polítiques de suport a les famílies, de cures i del temps** que facilitin la implicació de pares i mares en la **responsabilitats comunes** de criança, educació i orientació dels fills i filles (art. 18).

4. Inversió com a bé col·lectiu

La Convenció preveu que s'adoptin totes les mesures administratives i normatives per donar efectivitat als drets **fins al màxim dels seus recursos disponibles**, en particular pel que fa als drets econòmics, socials i culturals (art.4). Aquesta concreció de l'interès superior de l'infant en l'assignació de recursos públics, alhora, es basa en la decisió estratègica d'invertir en aquesta etapa com un bé col·lectiu únic que cal cuidar de manera prioritària per aconseguir enormes retorns socials i econòmics.

Tal com insisteix el Comitè dels Drets de l'Infant de Nacions Unides (Observació General nº19, 2016), es tracta d'assegurar que la **despesa pública és suficient, eficaç, eficient i equitativa** per avançar en la realització progressiva de tots els drets, evitant mesures regressives i aportant evidències dels impactes en la infància i l'adolescència dels pressupostos públics.

D. EIXOS ESTRATÈGICS: què fem?

Les actuacions de l'Institut Infància s'emmarquen en els següents tres eixos estratègics:

1. Contribuir a millorar polítiques locals per fer avançar els drets de la infància i l'adolescència

Impulsar i acompanyar **canvis estratègics, transversals i concrets** per a la realització progressiva dels drets d'infants i adolescents aportant coneixement per tal de millorar polítiques locals, tant **de ciutadania**, com **predistributives** i **redistributives**.

- a) Aportar perspectiva d'infància i enfocament de drets en processos, òrgans consultius i espais d'elaboració de polítiques locals i reforçar-ne la seva visibilitat i transversalitat.
- b) Contribuir a generar i compartir una agenda pública sobre drets i inversió en infància i adolescència a Barcelona, tenint en compte les agendes internacionals.
- c) Impulsar canvis estratègics concrets que millorin les vides quotidianes dels infants i adolescents a la ciutat i estimulin el seu apoderament com a ciutadans.

2. Generar coneixement vinculat a l'agenda pública

Investigar sobre les vides d'infants i adolescents i les polítiques locals que els afecten, buscant l'equilibri entre la **diagnosi**, l'**avaluació** i les **propostes**; a partir d'experiències concretes i de **prospectiva**.

- a) Realitzar funcions d'observatori mitjançant la generació, sistematització i anàlisi de dades quantitatives i qualitatives sobre l'etapa 0-17.
- b) Analitzar i generar evidències amb perspectiva comparada sobre polítiques locals vinculades a la infància i l'adolescència.
- c) Avaluar serveis i programes per identificar àrees de millora estratègiques en polítiques locals.

3. Enriquir el debat social compartint coneixement

Nodrir els debats socials actuals aportant **mirada d'infància**, compartint dades, **relats**, anàlisis i coneixements, tant propis com generats per altres institucions, i establint relacions de col·laboració especialment amb l'àmbit social.

- a) Difondre l'activitat de l'Institut Infància compartint els processos de generació de coneixement així com els resultats, en clau divulgativa i utilitzant estratègicament les eines de la comunicació social.
- b) Promoure i participar en espais de treball i de debat per alimentar relats socials amb dades, evidències i marc de drets d'infància.
- c) Fer-nos ressò de coneixement i experiències d'abast català, estatal, europeu i internacional rellevants per a Barcelona.

E. ÀMBITS DE TREBALL: quines són les temàtiques prioritàries?

La feina i projectes que duu a terme l'Institut Infància s'emmarquen en els següents àmbits de treball:

1. Ciutadanes

Protagonisme com a ciutadans actius a la vida comunitària i en un espai públic apropiat

Aquest àmbit tracta les polítiques locals de reconeixement de la perspectiva pròpia de les nenes, nens i adolescents en la construcció conjunta de la ciutat i en la presa de decisions des d'una ciutadania quotidiana i activa.

Abasta qüestions per afavorir el seu paper i necessitats específiques en la comunitat com el joc, l'esport, la cultura, així com l'apropiació, codisseny, usos i coresponsabilització de l'espai públic. Aquest àmbit també inclou revisar serveis i pràctiques professionals per introduir millores en el dret a ser escoltats i en situar-hi l'infant-ciudadà al centre.

2. Benestar

Entorns enriquidors, saludables i protectors per a créixer i viure amb dignitat

Aquest àmbit tracta les polítiques municipals vinculades a garantir que tots els ciutadans de 0-17 anys puguin viure amb dignitat i amb les oportunitats materials i relacionals que els permetin créixer en entorns familiars i afectius enriquidors, saludables i protectors, lliures de pobreses i violències. Es tenen particularment en compte aquells amb circumstàncies familiars i socials més desfavorides i amb menys oportunitats.

Abasta qüestions que van des de polítiques de suport a les famílies per assegurar recursos suficients (alimentació, habitatge, transport...) fins a la infància en risc o que afronta qualsevol forma de violència o desprotecció, passant per afavorir els suports i els temps de cura i criança, les xarxes de suport, les oportunitats d'oci i lleure, així com els aspectes vinculats amb la salut i les condicions ambientals.

3. Educacions

Igualtat d'oportunitats educatives des de la primera infància i més enllà de l'escola

Aquest àmbit tracta les polítiques locals adreçades a promoure serveis educatius assequibles i de qualitat que fomentin la igualtat d'oportunitats en l'educació dins i fora l'escola durant tota l'etapa 0-17, amb especial èmfasi en les actuacions primerenques per a l'educació i la criança de la primera infància i les seves famílies i en la dimensió educativa del lleure.

Abasta la diversificació de serveis educatius pels 0-3 anys (escoles bressol, espais familiars, grups de criança...); estratègies locals contra el fracàs i la segregació escolar en l'escolarització obligatòria i postobligatòria; i l'educació més enllà de l'escola (casals, espais, caus i experiències de lleure educatiu de base associativa i comunitària), així com la seva articulació en projectes de ciutat educadora i de barris educadors.

F. PRINCIPIS: amb quines orientacions ètiques i metodològiques?

Des de l'Institut Infància creiem que no només és important el què, sinó també el com. Per això, ens orientem per aquests principis ètics i metodològics:

1. Des de, per a i amb la infància i l'adolescència

- Des de: partint del reconeixement de les seves perspectives i capacitats pròpies, en positiu i amb una mirada global i, alhora, posant de manifest la diversitat, complexitat i problemàtiques en l'etapa 0-17.
- Per a: amb la intencionalitat de contribuir a millorar les seves vides des de l'exercici dels seus drets i a millorar la inversió en aquesta etapa estratègica com a bé públic.
- Amb: convocant, preguntant, escoltant, recollint i estimulant les seves opinions, desitjos i necessitats com a subjectes amb capacitats creixents per a formar-se judicis propis i exercir els seus drets.

2. Rigor metodològic i qualitat

- Desenvolupar els projectes des del rigor i combinant diverses disciplines, per tal de conrear un prestigi metodològic.
- Garantir que es respecten els codis i implicacions ètiques i deontològiques en els processos de recerca.
- Vetllar perquè dels processos i projectes impulsats se'n derivin resultats de qualitat i aportin valor afegit.

3. Sentit, retorn i ús social en tot el procés de coneixement

- Prioritzar temàtiques i enfocaments amb un clar sentit social i d'agenda pública, ja siguin sorgides a demanda d'altres institucions, tant si són consorciades com si no, o d'iniciativa pròpia.
- Dur a terme actuacions amb potencial d'impacte en el disseny de les polítiques públiques adreçades a millorar les vides d'infants i adolescents.
- Promoure el retorn social dels resultats, més enllà dels actors que hi han participat, amb una voluntat divulgativa i comunicativa.
- Contemplar criteris d'economia social i solidària, així com de sostenibilitat ambiental en la gestió organitzativa i dels projectes i en la contractació de serveis.

4. Processos col·laboratius i catalitzadors de canvis

- Treballar de manera estreta i conjunta amb diversitat d'actors socials i de l'administració per identificar adequadament necessitats, mecanismes i oportunitats de millora en les vides d'infants i adolescents i jugar un paper catalitzador.
- Afavorir la participació de tots els actors implicats per tal de generar coneixement de manera col·laborativa.
- Cercar complicitats i fórmules de col·laboració concretes partint del reconeixement i l'interès mutu amb altres institucions.

5. Treball en obert i transparència

- Compartir el procés de disseny metodològic i el desenvolupament del treball de camp per tal que la transparència sigui la nostra ètica del treball i organitzativa, i no només una aplicació de la normativa.
- Garantir l'accés a les dades dels projectes presents i futurs i també dels principals projectes ja tancats per tal d'afavorir la generació de nous coneixements.

6. El valor d'allò públic

- Promoure temes d'agenda vinculats a l'interès públic i adreçats a aportar dades, evidències, anàlisis i propostes per a orientar polítiques públiques en l'àmbit local.
- Desenvolupar accions per a que el coneixement generat sigui utilitzat socialment i política, i per tant, sigui d'utilitat pública i amb vocació de servei.
- Gestionar correctament i optimitzar els recursos públics i cercar nous finançaments, ja siguin públics o privats, sempre orientats als mateixos objectius i amb els mateixos principis.